

УДК 75.03

Ткачук С. І.

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

**ВЛАДИСЛАВ ГАЛІМСЬКИЙ —
УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНИК,
ПЕЙЗАЖИСТ, ПЕДАГОГ**

Ткачук С. І. Владислав Галімський — український художник, пейзажист, педагог. У статті хронологічно вибудовано біографію українського художника-пейзажиста кінця XIX — початку XX ст. Владислава Михайловича Галімського. Описано період його навчання в Київській рисувальній школі М. Мурашко та роки навчання у Петербурзькій академії мистецтв, київський період з життя живописця і найменш досліджений кременецький, пов'язаний з роботою митця в Кременецькому ліцеї. Згадується також заснована В. Галімським школа живопису та скульптури в Києві. З'ясовано його участь у створенні та подальшій діяльності Київського товариства художніх виставок. Розглянуто вплив соціально-історичних чинників і процесів на особистість художника, його творчу долю. Відмічено вклад митця в українсько-польські мистецькі взаємини досліджуваного періоду. Аналізується також публічна діяльність живописця. На підставі документального матеріалу вперше дано оцінку педагогічної діяльності В. Галімського.

Ключові слова: живопис кінця XIX — початку XX століття, Київська рисувальна школа, українсько-польські мистецькі взаємини, Київське товариство художніх виставок, Владислав Галімський.

Ткачук С. И. Владислав Галимский — украинский художник, пейзажист, педагог. В статье в хронологическом порядке исследовано биографию украинского художника-пейзажиста конца XIX — начала XX веков Владислава Михайловича Галимского. Речь идет об учебе художника в Киевской рисовальной школе М. Мурашко и периоде обучения в Петербургской академии искусств, киевском периоде жизни живописца и наименее исследованном кременецком, который связан с его работой в Кременецком лицее. Упоминается также школа живописи и скульптуры, основателем которой был В. Галимский. В статье прослеживается участие живописца в основании и последующей деятельности Киевского сообщества художественных выставок. Описано также влияние социально-исторических факторов на формирование творческой личности художника. Анализируется также публичная деятельность живописца. На основании

документального материала впервые дана оценка педагогической деятельности В. Галимского.

Ключевые слова: живопись конца XIX — начала XX веков, Киевская рисовальная школа, украинско-польские культурные связи, Киевское сообщество художественных выставок, Владислав Галимский.

Tkachuk S. Vladislav Halimsky — Ukrainian artist, landscape painter, teacher. In the article you can read about chronologically built biography of Vladislav Halimsky, Ukrainian landscape painter of late XIX — early XX centuries. It describes the period of his studding at the Kiev Drawing School named after M. Murashko, and the years of study at the St. Petersburg Academy of Arts, the period of the painter's life spent in Kiev and the least discovered period spent in Kremenets, connected with his work in Kremenets lyceum. The School of Painting and Sculpture in Kiev, established by V. Halimsky, is also mentioned here. His participation in foundation and further activity of Kiev Society of Art Exhibitions is shown here. The influence of social and historical factors and processes on personality of the artist and his creative career is distinguished in the article too. The contribution of the artist in the Ukrainian-Polish artistic relations of studied period is marked here. Public activity of the painter is also analyzed. For the first time, on the basis of documentary materials it was made an assessment of pedagogical activity of V. Halimsky.

Keywords: painting of late XIX — early XX centuries, Kiev drawing school, Ukrainian-Polish art relations, Kyiv Society of Art Exhibitions, Vladislav Halimsky.

Постановка проблеми. Аналізуючи мистецтво України кінця XIX — початку XX століття, можна відмітити, що цей період позначений розмаїттям високих художніх досягнень і видатних імен, багато з яких дотепер залишаються в тіні мистецтвознавчих досліджень. Такою постаттю є український живописець, пейзажист, педагог Владислав Михайлович Галімський. Художня спадщина митців як польського, так і українського походження, їхня діяльність заслуговує того, щоб стати об'єктом самостійного спеціального вивчення. Важливість відкриття імені та творчої спадщини В. Галімського полягає не тільки в тому, що він сам був талановитою і яскравою людиною, але й у його внеску у розвиток художніх процесів Києва та Волині кінця XIX — початку XX ст. через пошуки нових засобів формотворення і методів образотворчості.

Актуальність теми зумовлена тим, що на сьогодні маловідомими залишаються сторінки творчого та життєвого шляху художника.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями. Робота виконана у рамках дисертаційного дослідження «Творчість та педагогічна діяльність Владислава Галімського в контексті мистецького життя Кременеччини кінця XIX – початку XX ст.».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ретельний аналіз мистецтвознавчих джерел дозволяє зробити певні висновки щодо стану наукового

опрацювання досліджуваної теми. З деякими фрагментами біографічних відомостей художника Владислава Галімського можна ознайомитись із низки статей сучасних дослідників: «Українсько-польські взаємини в контексті художнього життя Києва» О. Федорука [18] хронологічно вибудувати біографію та визначити основні віхи творчого шляху художника як недостатньо вивченої сфери;

повернути із забуття постать В. Галімського та визначити його внесок в образотворче мистецтво України зазначеного періоду.

Виклад основних результатів дослідження.

Відомий український мистецтвознавець О. Федорук зазначає, що киянин Владислав Галімський, що однаково споріднений з українським і польським мистецтвом, належить до категорії напівзабутих художників. Років із двадцять тому пейзажі вихованця Петербурзької Академії мистецтв можна було часто побачити в антикварних магазинах нашої столиці та інших міст України. Твори цього художника зберігаються у київських та багатьох провінційних музеях [17: 47]. Слід відмітити, що і в наш час полотна Галімського можна знайти в антикварних колекціях України, Росії та Польщі. Зокрема відомий на світовому арт-ринку український аукціонний дім «Корнерс» репрезентує п'ять живописних робіт художника: «Українські луки», «Вечірнє зарево», «Пташиний двір», «З млину» та «Старий Львів» [2]. Остання із них, що являє собою картон розміром 40x33, вочевидь, названа помилково. Мотивом зображення картини являється фрагмент Єзуїтського колегіуму з балюстрадою, що у Кременці, а не старий Львів, як зазначено у назві. Датується ця робота початком 1920-х рр., що збігається з періодом перебування автора у місті Кременець (зараз Тернопільська обл.). Подібні помилки часто зустрічаються в описі творчого доробку та біографії художника, що зумовлено відсутністю комплексного дослідження різносторонньої діяльності живописця.

Виходець із дворянської католицької сім'ї, син колезького секретаря Владислав Михайлович Галімський, народився в Києві 9 липня 1860 року. Перші знання з теорії та практики живопису здобув, навчаючись у художній школі М. Мурашка в Києві [19: 325].

Київська рисувальна школа — приватний художній навчальний заклад, заснований М. І. Мурашком у 1875 р. у скромній маленькій квартирі на Михайлівській вулиці. Цей заклад відіграв неабияку роль у підготовці національних художніх кадрів і став осередком культурного життя міста того часу. Звідси починався мистецький шлях таких відомих українських художників як М. К. Пимоненко, С. П. Костенко, Г. К. Дядченко, І. С. Їжакевич, Г. П. Світлицький, М. І. Жук, В. Д. Замирайло, О. А. Курінний, Ф. С. Красицький, С. М. Зайденберг, Ф. П. Балавенський, К. Я. Крижицький, Є. К. Вжещ, що був товаришем В. М. Галімського. Варто зауважити, що у цій школі також навчалися В. О. Серов та К. С. Малевич [7].

Тривалий період існування згаданої художньої школи в Києві сприяв зародженню та розвитку виставкової діяльності міста. З кожним роком рисувальна школа збільшувала набір талановитої молоді та поповнювалась хорошими творами, які можна було сміливо експонувати. Ці процеси стимулювали керівництво закладу до створення Київського товариства художніх виставок, статут якого було підписано 9 грудня 1893 р. Тоді ж обрано і склад правління (акад. Х. Платонов, художники С. Вжещ і М. Пимоненко) на чолі з проф. П. Ковалевським [9: 5]. За скарбника товариства обрано В. Галімського [18: 83]. З 1894 р. проходять щорічні виставки товариства, що традиційно відкривалися в грудні або січні. Серед експонентів першої виставки, поряд із М. Мурашком, М. Пимоненком, С. Святославським, Х. Платоновим та ін., бачимо прізвище В. Галімського та Є. Вжеща. Вжещ та Галімський і надалі успішно виставляються на київських, варшавських, краківських художніх виставках.

Серед творів Галімського переважає реалістичний пейзаж, але завжди ліричний, настроєвий, глибокий, душевний, де через стан природи проявлялися особисті думки, мрії, переживання автора. Його демократичному живопису були близькі пейзажі та сюжетні композиції з життя периферійних українських містечок. Використовуючи тонкі тональні відношення, світлотіньові переходи, ефекти освітлення, через вишуканість насичених кольорів художник вдало зображує схід чи захід сонця, нічні пейзажі, освітлений яскравим сонцем дворик провінційного містечка чи сірі, туманні, дощові дні десь на околиці. У вмінні настільки тонко відчувати настрої природи, з точністю передавати її стани і при цьому не втрачати відчуття свіжості, повітряності середовища неможливо не помітити вплив М. П. Клодта — російського художника-живописця, академіка Петербурзької академії мистецтв, де В. Галімський навчається у 1878–1888 роках у класі П. Чистякова, М. Клодта та В. Верещагіна. Аналізуючи живописні твори художника, можна стверджувати, що серед учителів академії найбільше простежується вплив на основи його авторського стилю саме П. Чистякова, який вчив малювати не креслярським контуром чи тушовкою, а будувати об'ємну форму у просторі, йдучи від загального до деталей. Можемо припустити, що вплив В. Верещагіна на формування живописної манери учня був незначний, так як із мистецтвознавчих джерел відомо, що у 1877 році художник брав участь у російсько-турецькій війні, у 1882–1884 роках подорожував Індією, Сирією, побував у Палестині. Вочевидь, викладацькій роботі в академії Верещагін не приділяв суттєвої уваги і, відповідно, не мав тісного контакту зі своїми учнями [5: 37–79].

За значні успіхи у навчанні в Петербурзькій академії мистецтв В. Галімський отримує численні нагороди: 1882 р. — другу срібну медаль, 1884 р. — дві других срібних медалі, 1885 р. — першу срібну

медаль, а у 1886 р. — першу і другу срібні медалі. Навчання митець закінчив із малою золотою медаллю, якою був нагороджений за картину «Старий млин». У 1888 році отримав звання «класного» художника пейзажного живопису, а в 1893 р. удостоєний звання академіка за пейзаж «У сосновому лісі». Того ж року художник повернувся до Києва, де розпочав активну громадську та мистецьку діяльність: працював у складі художнього об'єднання південно-руських художників, яке було започатковане В. Васнецовим, заснував приватну школу живопису та скульптури, яку утримував власним коштом, і в ній же працював включно до 1921 року. Школа у той час знаходилася на вул. Львівській, № 14. Крім того, цей період в житті живописця відзначається активною виставковою діяльністю. Галімський брав участь у виставках Київського товариства художніх виставок, про що йшлося вище, численних виставках київських митців, в академічних виставках у Петербурзі та Скатеринбурзі в 1887, 1889, 1891 роках, у виставках Товариства підтримки художників у Петербурзі (1885–1889 рр.), в 11-й виставці картин у Москві (1903 р.), Київського товариства підтримки художників, а також Товариства підтримки художників у Варшаві (щорічно протягом 1900–1904 та 1913–1914 рр.). Перебуваючи в Києві, художник із захопленням писав мальовничі куточки міста та його околиць.

Подією, що сколихнула мистецьке життя Києва у 1900 р., було відкриття Салону, де експонувалися роботи не лише київських і московських художників, а й польських митців, що давало глядачеві можливість зіставити польське реалістичне мистецтво з уже знайомим київським і московським. Слід відмітити, що роботи В. Галімського також виставлялися в Салоні, де схвально оцінювалися тогочасною художньою критикою, зокрема, етюди Галімського характеризуються як «миловидні по тону» [18: 77].

Важливим здобутком у творчому житті художника стало відкриття персональних виставок в Києві у 1908 і 1913 рр.

Наступні роки Галімський подорожує Росією, Західною Європою, Африкою, Близьким Сходом, де активно шукає насаги для своєї творчості та нових сюжетів і вражень. У зазначений період художник побував у Сполучених Штатах, де був учасником художньої виставки у Чикаго (1893 р.).

Відомо, що в 1924 р. Владислав Галімський починає працювати вчителем рисунку у IV–VIII класах гімназії при Кременецькому ліцеї, де продовжує свою педагогічну діяльність включно до 1932 року. У 1929 році керівництво ліцею пропонує зарахувати створення картинної галереї кременецьких пейзажів майстра на 13 щотижневих лекційних

годин, яких не вистачало художнику. В. Галімський започатковує у закладі картинну галерею, деякі з картин якої зберігаються у фондах Кременецького краєзнавчого музею: пейзажі «Зимовий вечір», «Кременецький замок», «Вид на старе місто Кременець» [10: 31]. Крім зазначених робіт, у фондах ККМ також знаходяться копії портретів, виконані Галімським за творами художників початку XIX ст. Серед них портрет Гуго Колонтая — визначного польського політика, публіциста, педагога, одного із засновників Кременецького ліцею та співавтора польської Конституції 1791 р., а також олійний портрет Тадеуша Чацького — визначного діяча польської культури, співзасновника Кременецького ліцею XIX ст.

Під час перебування в Кременці В. Галімський згуртовує навколо себе творчо обдаровану молодь, організовує мистецькі пленери та виставки. Також художник надає приватні уроки малювання, що засвідчує лист художниці-кременчанки Галини Покровської. У своєму автобіографічному листі Покровська згадує, як «одне літо ходила до художника Галімського». З того часу у неї залишились копії картин художника: «Ельбрус» та «Ключі на Сичівці». У своїх споминах художниця згадує методичні вправи на розвиток фантазії, поняття симетрії та гармонії [13: 2–3]. Талановита учениця згодом перейняла педагогічну естафету свого вчителя. Після закінчення Віленського університету та інституту у Варшаві Покровська 33 роки пропрацювала в місцевій школі, де викладала уроки малювання, керувала гуртком юних художників, організовувала виставки учнівських малюнків [4: 1].

Під кінець свого життя Владислав Михайлович Галімський переїжджає у м. Бидгощ, тогочасний Бромберг, що на той час знаходився у складі Західної Пруссії, сьогодні — Польща. Останній період життя художника залишається невідомим.

Висновки. Отже, Владислав Михайлович Галімський — яскравий представник українського пейзажного малярства кінця XIX — початку XX ст., творча доля та різностороння діяльність якого і дотепер залишаються майже недослідженими. Можна сміливо стверджувати, що педагогічна та мистецька діяльність, живописна спадщина митця увійшли до художньої культури як українського, так і польського народів. Постійний учасник виставок у Києві, Петербурзі, Москві, Варшаві, він вів активну творчу діяльність. Його демократичному живопису були близькі пейзажі та сюжетні композиції з життя периферійних українських містечок. Нез'ясованими залишаються останні роки життя В. Галімського, проведені в Польщі, що є підґрунтям для **подальшого дослідження**.

Література:

1. Авер'янова Н. Розвиток мистецтвознавства та художньої освіти в Україні / Н. Авер'янова // Вісник Одеського історико-краєзнавчого музею. — Одеса, 2009. — Вип. 8. — 78 с.
2. Галимський Владислав Михайлович. Работы художника [Лебедев А. К. Человек. События. Время. В. В. Верещагин / А. К. Лебедев, А. В. Солодовников. — М.: Искусство, 1988. — 190 с.
3. Лист Покровської Г. В. — самодіяльної кременецької художниці, адресований директору музею // Фонди ККМ. — Од. Зб. 2180, спр. 20786. — 1 арк.
4. Лопата П. Україна: творчий діапазон для збагачення польського мистецтва. До 175-річчя від дня народження й 145-х роковин смерті Артура Гротгера / Павло Лопата // Міст. — 2015. — № 1.
5. Мокроусова О. До історії невідомого пам'ятника Тарасові Шевченку в Києві / Олена Мокроусова // Вісник НТШ / Світова рада Наукових товариств імені Шевченка. — Львів, 2011. — № 45. — С. 24–28. — Бібліографія.
6. Мурашко М. І. Воспоминания старого учителя / М. І. Мурашко. — К., 1907. — 346 с.
7. Оболончик Н. Г. Кременецький ліцей в системі освіти Другої Речі Посполитої: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.01. «Історія України» / Оболончик Н. Г. — Чернівці, 2007. — 18 с.
8. Павліченко Н. В. Виставкова діяльність Київської рисувальної школи 1875–1901 рр. / Н. В. Павліченко. — К.: Наук. записки НаУКМА, 2013. — 130 с.
9. Панфілова О. Г. Мистецьке життя Кременеччини 20–30-х років ХХ століття: монографія / Олександра Панфілова. — Тернопіль: Астон, 2012. — С. 29–33.
10. Словник митців-педагогів України та з України у світі (1850–1950-і рр.) / [автор-упоряд. Р. Т. Шмагало]. — Львів: Українські технології, 2002. — 144 с.: 176 іл.
11. Списки учителей, учащихся с распределением по национальности и полу украинской гимназии за 1923–1924 учебный год // ДАТО. — Ф. 351: Кременецька приватна українська гімназія спільного навчання м. Кременець (1918–1939 рр.). — Оп. 1, спр. 69. — 15 арк.
12. Спогади Покровської Г. В. про навчання малюванню // Фонди ККМ. — Од. Зб. 20786, спр. 2180, 4 арк.
13. Справа про прийом на роботу Галимського Владислава на посаду вчителя // ДАТО. — Ф. 228: Гімназія ім. Т. Чацького Кременецького ліцею. — Оп. 1, спр. 100, 23 арк.
14. Федорук О. Владислав Галимський / О. Федорук // Образотворче мистецтво. — 2008. — № 3. — С. 47.
15. Федорук О. К. В колі традицій і авангарду (польський живопис повоєнних років) / О. К. Федорук. — К.: Абрис, 1995. — 232 с.
16. Федорук О. К. Джерела культурних взаємин. Україна в творчості польських художників другої половини ХІХ — початку ХХ століття / О. К. Федорук. — К.: Мистецтво, 1976. — 127 с.: іл.
17. Федорук О. С. Українсько-польські мистецькі взаємини в контексті художнього життя Києва / О. С. Федорук. — К.: Видавничий дім А+С, 2006. — 260 с.
18. Художники народов СССР // Библиографический словарь. В 6-ти тт. — М.: Издательство «Искусство», 1972. — Том 2. — 325 с.
19. Цинковська І. Київ очима українських малярів початку ХХ століття / Ірина Цинковська, Гліб Юхимець // За матер. видавн. «День». — 1999. — С. 85–89.
20. Школа практичних занять: кореспонденція // Фонди ККМ. — Од. Зб. 4202, спр. 39732 — С. 100.